

українці асоціюються з нелюдями-фашистами...

Гібридні сили успішно використовують для трансляції змісту пропаганди технологічно передові системи таким чином, що вони працюють на межі можливостей. Тому гібридні збройні сили мають перевагу над традиційною армією, яка діє суворо в рамках уставу. Загалом, гібридна загроза відзначається тим, що стирає традиційні уявлення та практики війни. Відсутність відкритого протистояння, використання нових тактик, дезінформації, створення за короткий час атмосфери паніки й загрози, використання живого щита з мирних мешканців продемонстрували безпорадність армії у війні нового типу.

Щодо реалій сьогодення нашої країни, то можна підкреслити, що відсутність адекватної інформаційної та культурної політики спричинила культурну окупацію свідомості значної частини громадян. Зусиллями пропаганди була нав'язана штучна проблема дискримінації російськомовного населення, страх перед ефемерною загрозою «бандерівщини». Український інформаційний простір без належного російськомовного й англomовного контенту виявився замкненим, неконкурентним, не готовим донести українську позицію до світової спільноти.

Література

1. Слюсар В. Ісламофобія як інструмент «раціонального» насилля у сучасній західній суспільній свідомості / Вадим Слюсар // Аль-Калям / Збірка наукових праць Українського центру ісламознавчих досліджень. – Випуск № 5. – Вінниця: 2015. – 218 с.
2. Hoffman Frank G. Hybrid Warfare and Challenges / F.G.Hoffman // Joint Force Quarterly (JFQ). – 2009. – Issue 52, Forth Quarter. – P. 34-39.
3. Benjamin W. Zur Kritik der Gewalt // W. Benjamin / Gesammelte Schriften, vol. II. 1, herausgegeben von R. Tiedemann e H. Schweppenhauser, Suhrkamp, Frankfurt a. – M., 1999. – S. 179-204.

Заславська Ольга Олександрівна
кандидат політичних наук,
доцент Хмельницького
національного університету

ЦІННІСНІ ВИМІРИ СТАНОВЛЕННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Фундамент, який закладається у процесі становлення громадянського суспільства, базується на загальнолюдських цінностях, в яких втілені потреби та інтереси людства. Людина є найвищою цінністю суспільства, тобто вона стоїть на вершині ціннісної ієрархії і є причиною та наслідком будь-яких суспільних процесів. Від її діяльності залежить «якість» суспільства, і, навпаки, суспільство передбачає «якість» самої особистості, бо без неї неможливе існування суспільної взаємодії та суспільних інститутів. Розвинене

громадянське суспільство створює умови для формування вільної і свідомої особистості з почуттям власної гідності, але, головне, і саме потребує таких особистостей.

Цінності – це елементи культури, що регулюють перебіг процесу задоволення потреб і реалізації інтересів, в основі яких лежать архетипи культури, які закарбовані генетично і є корінням ірраціональних рушійних сил життєдіяльності народу. Поведінка людини зумовлюється потребами та інтересами. Потреби можуть бути задоволені, а інтереси реалізовані в різні способи за допомогою різних засобів. Діяльність, спрямована на створення громадянського суспільства, як і будь-яка людська діяльність, визначається і скеровується двома групами факторів: матеріально-реальними та ідеальними. Останні, через свою ідеальність, можуть набути силу реального впливу лише в тому випадку, якщо людина сама буде прагнути до них, розглядати їх в якості своєї матеріальної чи духовної потреби, тобто сприймати їх як цінності.

На вершині ціннісної піраміди громадянського суспільства знаходиться людина. Ключовим моментом становлення громадянського суспільства є поява громадянина, який має визначений комплекс прав і свобод та несе відповідальність перед суспільством за свої дії. Адже повноцінне громадянське суспільство є можливим лише як результат «визрівання» громадянина, поступового формування демократичної політичної і правової культури народу.

Коли йдеться про «громадянську» політичну культуру, то слід розуміти її, насамперед, як протилежність аполітичності, як активне, свідоме, добровільне «включення» індивіда у справи політичного суспільства; психологічне відчуття в собі ролі громадянина, повноцінного члена суспільства; готовність і здатність виступати в ролі громадянина.

Водночас, хоча сам факт такої активності є важливим, більше значення має мотивація до неї. Політичну участь можна вважати повноцінною лише в тому разі, якщо громадяни мають усвідомлену потребу в ній, коли вони вірять, що від їх активно висловленої позиції щось залежить.

Той факт, що демократії підтримуються активною участю населення в громадянських справах і почуттями громадянської компетентності й відповідальності, отримав емпіричне підтвердження ще в 60-х роках минулого століття в дослідженнях Г. Алмонда і С. Верби. На думку вчених, неодмінною умовою ефективного та сталого функціонування демократичних інститутів є сформований у громадян комплекс ціннісних орієнтацій, який вони назвали політичною культурою участі. Що ж визначає тип громадянської культури, яка забезпечує життєздатність демократичних інститутів і громадянського суспільства?

По-перше, відчуття своєї компетентності, яка дає змогу брати участь у суспільних справах. Інтерес до загальних тенденцій суспільного розвитку, увага до політичного життя вбудовується в систему громадянських обов'язків.

По-друге, почуття відповідальності за майбутнє спільноти й переконання в тому, що дії кожного можуть вплинути на ситуацію, що індивідуальний вибір має значення. Це формує настанови, яке зобов'язує брати участь у суспільних і політичних процесах.

По-третє, почуття причетності до справ спільноти й готовність брати участь у колективних проектах задля загального добра, що ґрунтується на співусвідомленні цінностей солідарності, співробітництва, рівності прав, на дотриманні спільно встановлених правил. Однак, як свідчать численні емпіричні дослідження, найбільше з учасницьким типом політичної культури корелюють цінності довіри й толерантності до людей загалом.

Становлення громадянських цінностей в Україні впродовж останніх 10 років є суперечливим. Наприклад, успішна політична мобілізація під час Помаранчевої революції й досвід ефективних колективних антиелітних дій не призвели, зрештою, до суттєвих зрушень у напрямі формування громадянського етносу й суб'єктності. «Відлуння» цих подій у вигляді значного зростання інтересу до політики й позитивних оцінок ефективності демократії, збільшення кількості недержавних громадських організацій, поживлення публічної сфери, актуалізації цінностей солідарності, довіри й толерантності майже згасло впродовж кількох років. Важливими соціетальними передумовами життєдайної демократії та показниками розвинутого і стабільного громадянського суспільства є громадянська культура «узагальненої довіри» та соціальна солідарність громадян. Якщо взяти до увагу таку, здавалося б, неодмінну рису громадянськості суспільства, як довіра громадян до влади, то показник цієї ознаки залишається вкрай низьким. Продовжує падіння довіра до Президента: від +5% у грудні 2014 року до -48% у травні 2016 р. Баланс довіри до Верховної Ради України становить -65%, до уряду -54% [1].

Узагальнені оцінки рівня самостійності в житті залишаються стабільно низькими. Наша людина чинить опір тій моделі, яка стверджує, що єдиною опорою людини в суспільстві є вона сама. Це одночасно означає, що громадянин покладає дуже великі надії у своєму житті на державу. В умовах таких традицій не слід розраховувати на швидке формування якісних інститутів громадянського суспільства. Швидко можна сконструювати лише імітаційні громадські організації. А укорінити серед населення моделі поведінки, притаманні громадянському суспільству, можна лише відтворюючи їх у декількох поколіннях поспіль, формуючи усталену традицію.

Суттєвими індикаторами громадянської культури є участь у добровільній суспільно корисній діяльності й високий рівень політичної активності не лише електорального характеру. За результатами соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України 2015 р. частка українців, яким доводилося об'єднуватися з іншими людьми заради розв'язання соціальних або власних проблем, протягом останніх 12 місяців становила 42%. Йдеться про участь не тільки у протестних акціях, спрямованих на захист своїх громадянських прав (18,2%), а й про залучення до колективних дій заради творчих завдань (34,4%): благоустрою місць сумісного проживання (21,2%), організації культурного дозвілля, поліпшення умов навчання своїх дітей (9,9%) тощо [2, с. 245].

Громадянське кооперування є підґрунтям політичного. Реалізація політичних прав і свобод особистості є проявом політичної участі. Цілями політичної участі є вираження і узгодження різних інтересів; вплив на

формування і функціонування державного апарату, на процес прийняття управлінських рішень; подолання відчуження особистості і суспільства від політики і держави; розвиток самої особистості.

При цьому політична участь може бути активною і пасивною. Активна форма передбачає добровільну і регулярну політичну діяльність, наприклад в якості депутата представницьких органів, члена політичної партії. Що ж стосується пасивної форми, то це участь, наприклад, у виборах, в референдумах, що носить, як правило, епізодичний характер.

Досить низьким є показник членства громадян у політичних партіях і громадських організаціях, що звужує інституціональні можливості взаємодії суспільства з органами державної влади. За даними соціологічних досліджень за останні 15 років, кількість членів усіх політичних партій України коливається від 2% до 5% громадян [3, с. 2].

І хоча дієвість сучасного громадянського суспільства не зводиться до формального членства громадян у неурядових організаціях та об'єднаннях, тим не менш цей показник залишається доволі важливим, адже йдеться про легальну та ефективну форму участі громадян у політиці та соціальному житті, формування навичок та практик самоорганізації людей. Показник участі громадян у громадських організаціях у країні є стало низьким.

Водночас виникає закономірне запитання: чому громадяни активно не долучаються до діючих громадських організацій, не намагаються захищати свої інтереси або розв'язати свої проблеми на публічній арені громадянського суспільства? Відповідь на це полягає у спектрі різноманітних факторів, які можна в цілому окреслити як ознаки деформованої соціальності у переважно ще патерналістському українському суспільстві.

Серед причин, які зумовлюють низький рівень громадської активності та стримують розвиток громадянських цінностей в Україні, можна виокремити соціально-психологічні стереотипи, притаманні значній частині населення, зокрема, патерналістські орієнтації і пасивність; втрату громадянами довіри до влади і, як наслідок – до самої держави, обрання ними індивідуальних шляхів виживання, а отже, байдужість до громадських справ; недосконалість інститутів, які виступають каналами для виявлення громадської активності населення, зокрема, політичних партій і громадських організацій; відсутність досвіду політичної самоорганізації.

Слід зауважити, що передумови розбудови громадянського суспільства в Україні є, але цей процес повинен бути інтегрований в стратегію соціального та політичного розвитку держави. Громадяни повинні усвідомити, що їм, а не тільки державі, належить неабияка роль у цьому процесі. Необхідні узгоджені дії влади і громадянського суспільства, спрямовані на підвищення політичної і правової культури громадян, утвердження в суспільній думці цінності громадської активності.

Література

1. Два роки Президента Петра Порошенка: зміни в громадській думці [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dif.org.ua/ua/publications/press-relizy/fnvkjwolgvjrogj.htm>
2. Наумова М. Динаміка громадянських цінностей українців і перспективи ефективної демократії / М. Наумова // Українське суспільство: моніторинг соціальних змін. Збірник наукових праць. – К.: Інститут соціології НАН України, 2015. – 524 с.
3. Гонюкова Л. Політичні партії України: сучасність та перспективи розвитку / Л. Гонюкова // Аналітичні записки. – К., 2014. – 18 с.

Калініченко Тетяна Сергіївна
аспірант Донецького національного
університету імені Василя Стуса

АФІЛІЙОВАНІСТЬ УЧАСНИКІВ ДЕРЖАВНИХ ЗАКУПІВЕЛЬ ЯК ПРОЯВ ОСОБЛИВОСТЕЙ МЕНТАЛЬНОСТІ УКРАЇНЦІВ

Поняття «афілійований» походить від англійського «affiliate» – «приєднувати», «встановлювати зв'язок», відповідно «affiliation» – зв'язок, з'єднання. Тобто, коли ми говоримо «афілійований», то маємо на увазі зв'язок з певним об'єктом. Часто для розуміння значення афілійованості використовуються словосполучення «афілійована особа» або «афілійована фірма».

Афілійована особа – це юридична або фізична особа, яка може впливати на діяльність суб'єкта, оскільки володіє часткою його капіталу або є членом органів правління. Наприклад, афілійованою особою компанії може бути член ради директорів, виконавчий директор тощо. Афілійована фірма – це фірма, яка підпорядковується більш великій, або є її філією. Така фірма може вести власну господарсько-економічну діяльність, але всі ключові питання будуть вирішуватися у головній керуючій фірмі. Поняття «афілійованість» набуло поширення через низку скандалів-викриттів у бізнесі, сфері освіти, закупівель, будівництва та ін. Все частіше поняття «афілійовані особи» вживають з негативним відтінком, оскільки під ним розуміють учасників або фірми, які мають дієві важелі тиску на юридичну особу, але при цьому приховують свою присутність в його господарській діяльності.

Завдяки тому, що за останні 2 роки більше 300 наборів даних про витрати бюджетних коштів, про доходи перших осіб держави тощо стали відкритими, громадські активісти чи просто небайдужі громадяни отримали можливість аналізувати раніше недоступну інформацію та проводити власні розслідування. Дослідивши ступінь афілійованості учасників державних закупівель, спробуємо розібратися, які особливості менталітету українців мають вплив на цей показник.